

Inventarisatie Zeggekorfslak

LIFE

Green Valleys

nr 7 | 2020

Inventarisatie Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*) binnen projectgebied LIFE Green Valleys

Natuurpunt Studie
contact: studie@natuurpunt.be
Coxiestraat 11 • 2800 Mechelen • Belgium
studie@natuurpunt.be • www.natuurpunt.be

natuurpunt Studie

The nature reserves of Green Valleys are part of the Natura 2000-network of European important nature reserves and receive financial support of the LIFE-fund of the European Union.

TERREINWERK

**Jelle Ronsmans, Saskia Ribbens, Kirsten Janssens,
Kris Boers en Ilf Jacobs**

TEKST

Ilf Jacobs en Jelle Ronsmans

EINDREDACTIE

Jorg Lambrechts (jorg.lambrechts@natuurpunt.be)

Wijze van citeren:

Jacobs I. & Ronsmans J. 2020. Inventarisatie Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*) binnen projectgebied LIFE Green Valleys. Rapport Natuurpunt Studie 2020/7, Mechelen.

© januari 2020

Inhoudstabel

1	Inleiding	4
2	Ecologische fiche Zeggekorfslak <i>Vertigo moulinsiana</i> (Dupuy, 1849)	5
2.1	Status.....	5
2.2	Verspreiding	5
2.3	Beschrijving	7
2.4	Leefwijze	7
2.5	Biotoop	7
3	Methodologie.....	8
4	Resultaten per onderzoeksgebied	10
4.1	Pikhakendonk	10
4.2	Rotbos - Hellebos	12
4.3	Floordambos.....	15
4.4	Rotte gaten.....	17
4.5	Silsombos	19
4.6	Molenbeekvallei.....	24
4.7	Het Torfbroek	25
4.8	Gekende verspreiding binnen projectgebied	26
5	Beheeradvies.....	27
6	Conclusies	28
7	Referenties.....	29

1 Inleiding

Het voorliggende rapport maakt deel uit van het LIFE-project “Green Valleys: connecting habitats' conservation with long term biomass management and multi-stakeholder approach” (LIFE17 NAT/BE/000445). Dit deelrapport bundelt de resultaten van **Actie A.3 Onderzoek naar het voorkomen van de Zeggekorfslak en Kamsalamander in het projectgebied in functie van herstelacties.**

De natuurgebieden van de ‘Groene vallei’ maken deel uit van het Natura 2000-netwerk en worden in het kader van het hierboven vermelde LIFE-project gefinancierd door middelen van de Europese gemeenschap.

Het LIFE-project Green Valleys is een samenwerking tussen Vlaanderen (Natuurpunt vzw) en Polen. In Vlaanderen is het projectgebied gesitueerd in Vlaams-Brabant, ten noordoosten van Brussel. Volgende gebieden maken deel uit van het projectgebied; Pikhakendonk, Hellebos-Rotbos, Floordambos, Kastanjobos, Torfbroek, Silsombos, Molenbeekvallei en Rotte Gaten. In Polen worden de acties voorzien in het uiterste westen van het land tegen de Duitse grens.

Figuur 1: Projectgebieden in België/Vlaanderen en Polen

2 Ecologische fiche Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849)

2.1 Status

Zeggekorfslak is wettelijk beschermd doordat ze wordt vermeld op de Europese Habitatrichtlijn Bijlage II. De soort werd opgenomen in de categorie 'met uitsterven bedreigd' op de Rode Lijst van Vlaanderen en is een Provinciaal Prioritaire Soort (PPS) van provincie Vlaams-Brabant.

2.2 Verspreiding

Mondiale verspreiding

De Zeggekorfslak wordt beschouwd als een Atlantisch-Mediterrane soort. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Ierland tot de Kaukasus in Rusland, tot in het Noord-Afrikaanse kustgebied in het zuiden. De belangrijkste populaties bevinden zich in west- en centraal Europa. In totaal is de soort in 29 landen vastgesteld, te weten: Algerije, Azerbeidzjan, België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Estland, Finland, Frankrijk, Georgië, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Litouwen, Marokko, Nederland, Noorwegen, Oekraïne, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Rusland, Slowakije, Spanje, Tsjechië Wit-Rusland, Zweden en Zwitserland. In een aantal Europese landen hebben de afgelopen jaren gerichte inventarisaties en karteringsprojecten plaatsgevonden, waarmee een enorme toename in kennis in de verspreiding en de ecologie is verkregen. De Zeggekorfslak komt in vrijwel alle EU landen voor, maar in de meeste landen betreft het weinig tot zeer weinig leefgebieden en daarbij gaat het dan ook vrijwel steeds om kleine tot zeer kleine populaties.

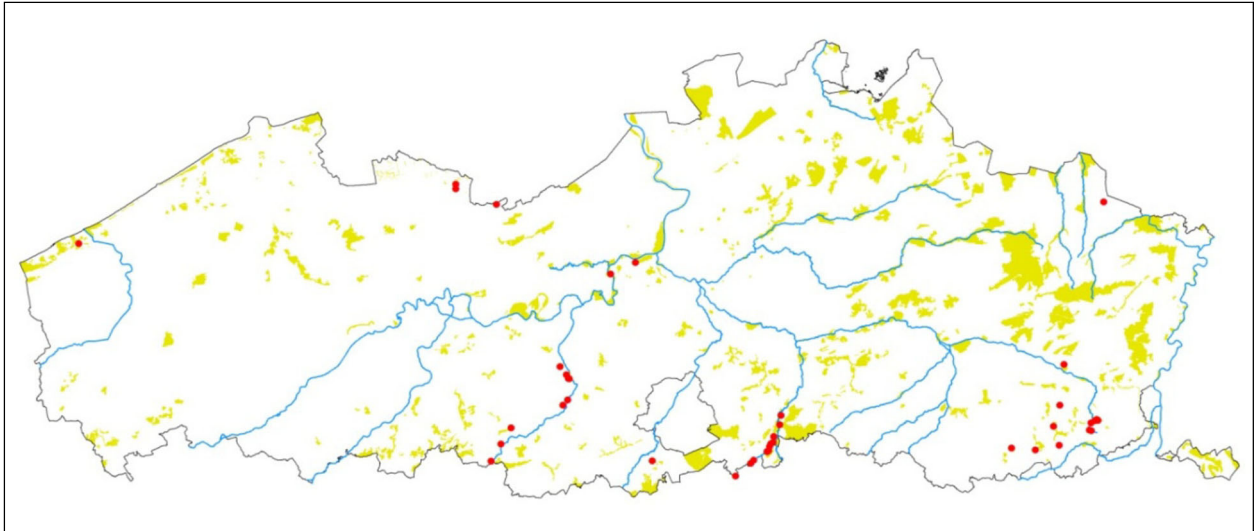
Voorkomen in Vlaanderen

De Zeggekorfslak wordt actueel verspreid doorheen Vlaanderen waargenomen. Tot en met 2008 werd de soort op een 35-tal plaatsen aangetroffen. Vooral in de ecoregio's zuidwestelijke en zuidoostelijke heuvelzone en de Krijt-leemregio is de soort aan te treffen.

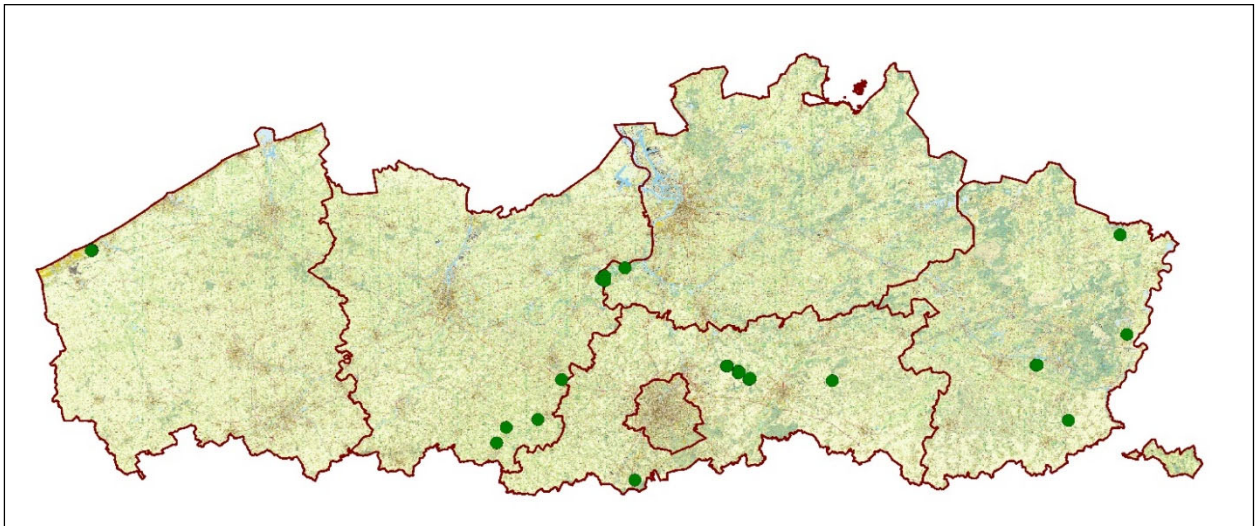
Bij aan gebrek aan waarnemingen werd de soort een tijdlang in België als uitgestorven beschouwd (Wells & Chatfield 1992). Recent werden echter tijdens gerichte inventarisaties vele nieuwe populaties aangetroffen. Verschillende historische waarnemingslocaties zijn evenwel verdwenen. Het actueel grote aantal vindplaatsen is te wijten aan intensieve en gerichte prospectie van geschikte habitats in Limburg (Lemmens 2004), het Denderbekken (niet gepubliceerde data van de Werkgroep Invertebraten Denderstreek) en het Dijlebekken (Vercoetere 2005). Naast de eerder vermelde ecoregio's waar de soort actueel nog voorkomt, werden nog vier geïsoleerde populaties aangetroffen in het Hannecartbos (Koksijde), de Rode geul (Assenede), Sint-Elooiskreek (Wachtebeke) en de Lozerheide (Bochelt). Later werden bijkomende populaties ontdekt rond de Oude Scheldearm te Bornem (mond. med. Reyniers 2008). In het kader van een bijzonder natuurbeschermingsproject (Nijs *et al.* 2011) werden nieuwe populaties ontdekt in een aantal natuurgebieden in de provincie Vlaams-Brabant: Molenbeekvallei en Silsombos (Herent-Kortenbergh), De Spicht (Lubbeek) en Hallerbos (Halle).

Deze verspreiding sluit goed aan bij vindplaatsen in de ons aangrenzende regio's: Zuid-Limburg in Nederland (Keulen 1998), Noord-Rijn-Westfalen in Duitsland (Ministerium für Umwelt und Naturschutz 2004) en Lys in Noord-Frankrijk (Cucherat & Demuynck 2005). In Nederland worden ten opzichte van de kernpopulatie in het zuiden van het land ook enkele afgezonderde populaties in de polders aangetroffen, tot in Groningen (Buro Bakker 2005).

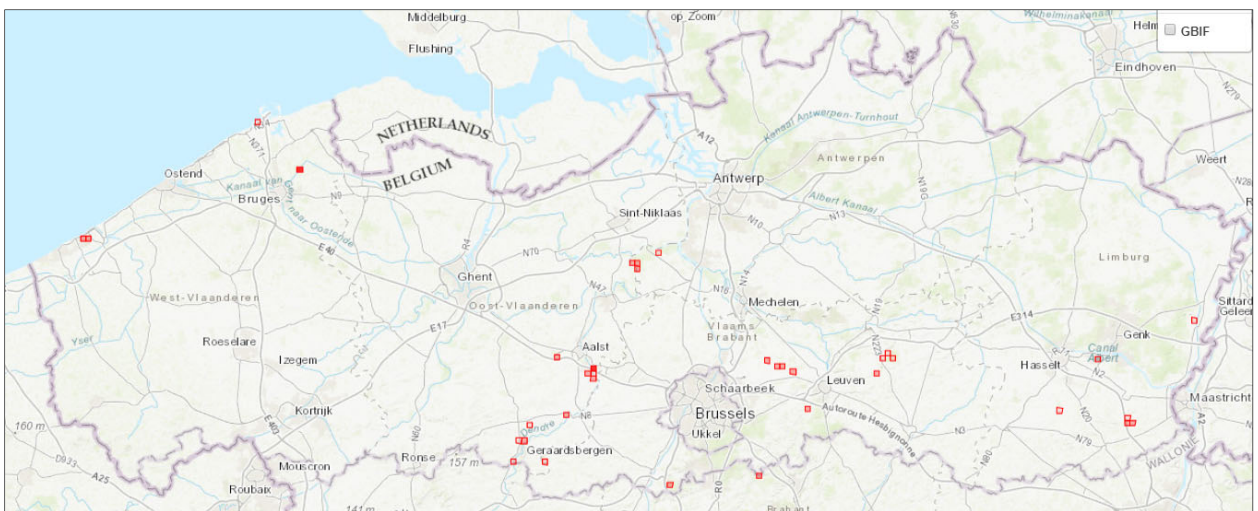
Hoewel dus minder zeldzaam dan voorheen gedacht, blijft het een gevoelige en schaarse soort die meestal in kleine dichtheden op een klein oppervlak leeft (enkele tientallen tot enige honderden vierkante meters). Het gevolg is dat de Zeggekorfslak gemakkelijk uit een gebied kan verdwijnen (Boesveld *et al.*, 2009)

Figuur 2 Vindplaatsen van de Zeggekorfslak in Vlaanderen sinds 1999 tem 2008 (Bron: Adriaens, D. et al. ,2008).

Figuur 3 Waarnemingen van de Zeggekorfslak in Vlaanderen t.e.m. 20/09/2011 (Bron: www.waarnemingen.be).

Figuur 4 Waarnemingen van de Zeggekorfslak in Vlaanderen t.e.m. 01/02/2020 (Bron: www.waarnemingen.be).

2.3 Beschrijving

De Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849), is een landslakje met een klein, matig dof tot lichtglanzend bruin, tonvormig huisje met maximale afmetingen van 3,0 x 1,6 mm. Het huisje is rechtsgewonden. Als men het topje boven houdt, zit de mondopening rechts, dit in tegenstelling tot dat van enkele verwante soorten korfslakken, die een linksgewonden huisje bezitten. Er zijn tot vijf, windingen, deze zijn glad, hoogstens met groeilijnen. In de mondopening van het huisje zitten 4-5 plooiën, ook wel tanden genoemd. De mondrand is een beetje teruggeslagen. Het aantal tanden en de plaatsing ervan in de mondopening van het huisje zijn doorslaggevende kenmerken voor de determinatie. Hoewel klein, is de Zeggekorfslak onder de korfslakken de grootste soort van ons land. Aangezien echter ook vaak kleinere volwassen exemplaren worden aangetroffen, vormt de grootte alleen geen doorslaggevend determinatiekenmerk. Zonder vergelijkingsmateriaal is de Zeggekorfslak te verwarren met de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo*, de Dwergkorfslak *Vertigo pygmaea*, de Gestreepte korfslak *Vertigo substriata* en de Tandloze korfslak *Columella edentula* die alle drie ook in moerasgebieden kunnen voorkomen en daar soms vrij algemeen kunnen zijn. Het onderscheiden van vooral jonge exemplaren is lastig en determinaties kunnen het beste door een expert worden gecontroleerd (A. Boesveld *et al.*, 2009).

Goede naslagwerken voor determinatie zijn Adam (1960), Devriese *et al.* (1997) en Fechter & Falkner (1990). De eerste twee werken tonen de slak in tekening, de laatste veldgids heeft foto's met vergelijking tussen de verschillende soorten korfslakken. De rechtswindende korfslakken (met gladde schelp) in Vlaanderen zijn de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* (ook moerasbewoner) en Dwergkorfslak *Vertigo pygmaea* (eerder drogere biotopen). Alle korfslakken zijn kleiner, waarbij vooral de laatste winding bij de Zeggekorfslak relatief hoger is dan bij de andere korfslakken. De Dikke korfslak heeft een duidelijke donkere kleur en veel tanden in de mondopening. De Dwergkorfslak is duidelijk kleiner dan de andere.

2.4 Leefwijze

De Zeggekorfslak is een hermafrodiete soort, die zichzelf kan bevruchten. De top van de voortplanting ligt in de (na)zomer. De dieren komen zowel als juveniel als volwassen de winter door. De slakken leven op planten en hebben een bijna exclusieve voorkeur voor grote zeggesoorten. Ze verblijven het gehele jaar in de vegetatie op de bladeren of in de scheden van de bladeren alwaar ze zich voeden met schimmels (roesten). Onder gunstige omstandigheden leven de dieren veelal in 'familiegroepjes' (clusters) van meestal minder dan tien exemplaren en van alle leeftijdsklassen. In de winter, tijdens vorstperiodes, overlijden veel dieren en verkeren anderen in rusttoestand, waarbij ze zich met behulp van een slijmvliesje aan de waardplanten hechten. Zeggekorfslakken overwinteren dus vooral op de bladen en stengels van de Zeggevegetatie, doorgaans zo'n 15 tot 50 centimeter boven de bodem of het wateroppervlak. Indien de temperatuur aanzienlijk boven het vriespunt komt worden ze actief en zijn dan kruipend in de vegetatie waar te nemen (Boesveld *et al.*, 2009).

2.5 Biotoop

De Zeggekorfslak is een kleine landslak die gebonden is aan zeer natte, eerder kalkrijke, mesotrofe tot eutrofe moerasbiotopen, zoals open Elzenbroekbos met rijke ondergroei, grote zeggevegetaties maar tevens oeverbegroeiing, verlandings- en overgangsvegetaties naar rietruigten en dotterbloemgraslanden (Tattersfield & McInnes 2003, Vercoutere 2002, Vercoutere 2008, Boesveld *et al.* 2009, Jacobs l. pers. obs.). In Nederland is de soort lokaal aanwezig in vegetaties louter bestaande uit Galigaan, Grote lisdodde en Liesgras (Boesveld *et al.*, 2009). Vaak wordt de rode draad door de verschillende biotopen gevormd door de aanwezigheid van Moeraszegge, Oeverzegge en Pluimzegge (pers. obs.). Er wordt vaak gesteld dat de soort een voorkeur heeft voor ongestoorde vegetaties (Ausden *et al.* 2005) maar in begraasde en gemaaide percelen (bv. Silsombos) komt de slak eveneens voor (Vercoutere B. 2008, Jacobs l. pers. obs.).

Cruciaal voor de slak is de vochtvoorziening: de habitats moeten vanaf het najaar (oktober) water boven het maaiveld hebben. Op basis van de vegetatieopbouw en meetgegevens in de habitats blijkt dat het grondwater niet meer dan een halve meter onder het maaiveld mag wegzakken (Vercoutere 2002). De aanvoer van mineralen (kalk) kan zowel gebeuren via kwel als via aanvoer van oppervlaktewater (zie bv. overstromingen in Lozerheide). De soort leeft niet in direct contact met water, maar kruipt in de vegetatie boven het wateroppervlak (Decler

2007). Zoals hogervermelde vegetaties reeds aangeven, is de soort kenmerkend voor eerder voedselrijke, goed zuurgebufferde ecosystemen.

De soort is binnen haar habitat relatief mobiel: vegetatiewijzigingen worden snel opgevolgd door populatiewijzigingen (Vercoutere 2002). Bij vernatting breidt de soort snel uit. Wanneer zeggeruigten echter te nat worden en successie zich doorzet, verdwijnt de slak snel. Het voorkomen is meestal beperkt tot de smalle gradiënt tussen de natste (Rietruigten) en de te droge (glanshaver- of droge dottergraslanden) habitats. Op de meeste vindplaatsen fungeert de soort als belangrijke kwaliteitsindicator voor natte waardevolle natuur (Boesveld *et al.*, 2009).

3 Methodologie

Tijdens het onderzoek in kader van dit project werden steekproefsgewijze inventarisaties uitgevoerd waarbij steeds gezocht werd op de locaties die het beste leken te voldoen aan de biotoopvereisten van de soort. Om in de deelgebieden na te gaan of de soort voorkomt werd in eerste instantie gezocht in de beste vegetatietypes (Vercoutere 2008, pers. obs.). Dit zijn vooral Grote zeggevegetaties en venige broekbossen, met zegges in grote dichtheden, de zogenaamde Mc, Vn en Vn typen volgens de Biologische Waarderingskaart (De Blust *et al.* 1985). Binnen deze zones worden de meest optimale zones (i.e. goed ontwikkelde natte vegetaties) bezocht. Zoeken houdt in dat gedurende een aantal minuten een zeggepol of zone met zegges afgezocht wordt op de aanwezigheid van de slak. Vooral rechtstaande zeggebladeren worden daarbij doorzocht op de aanwezigheid van grazende slakken).

Alle zicht- en monsterlocaties werden zo mogelijk met behulp van GPS-apparatuur of via puntwaarnemingen in www.waarnemingen.be vastgelegd.

De soort is het beste 'in situ' waar te nemen, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Nauwe korfslak, waarbij in de meeste gevallen monsternamen noodzakelijk zijn (Boesveld *et al.*, 2009). De soort is relatief gemakkelijk waarneembaar op stengels van zegges, riet en andere ruigtekruiden (Decler, 2007, Jacobs I. pers. obs.).

In Engelse inventarisatie- en monitoringprotocollen wordt de periode juni-oktober aangehouden. In Nederland is de Zeggekorfslak vrijwel het gehele jaar door te vinden (Boesveld *et al.*, 2009).

Doordat Zeggekorfslakken vooral overwinteren op de bladen en stengels van de Zeggevegetatie, kan tevens gezocht worden naar de soort bij lange perioden van vorst. Dit zijn dan uitgelezen kansen om plekken te bezoeken die normaliter niet of nauwelijks te bereiken zijn.

De grootste kans om de soort te vinden situeert zich vanaf de zomer tot de winter; de grootste aantallen volwassen dieren lijken vooral na de zomer aanwezig (Boesveld *et al.*, 2009; Jacobs I. pers. obs.)

Enkel door controle onder binoculaire microscoop kunnen de soorten met zekerheid op naam gebracht worden. Bij twijfel werden mollusken verzameld in alcohol (70%). Op een aantal locaties werden ook bodemstalen genomen. Hierbij werd organisch bodemmateriaal zoals plantenresten, humus, etc. verzameld op locaties die geschikt en representatief leken voor het biotoop. Alle verzamelde monsters werden geëtiketteerd.

Monitoringstijdstip en –frequentie

De grootte van een populatie kan heel sterk schommelen in functie van de tijd. De populatiedensiteit en –structuur worden bij voorkeur tussen september en november bepaald wanneer de vegetatie volledig ontwikkeld is, de slakken zich hoog in de vegetatie bevinden en de populatie gedomineerd wordt door volwassen exemplaren. Vroeger op het jaar is de populatie vaak nog klein, later op het jaar ontstaat de kans op (nacht)vorst waardoor de slakken afsterven. Monitoring geschiedt bij voorkeur jaarlijks, en wel telkens rond dezelfde periode en onder gelijkaardige voorafgaandelijk weersomstandigheden. Vooral perioden van (nacht)vorst beïnvloedden de populaties negatief.

Figuur 5 Inventarisatie van Zeggekorfslak in de Molenbeekvallei te Herent (foto: Griet Nijs)

4 Resultaten per onderzoeksgebied

4.1 Pikhakendonk

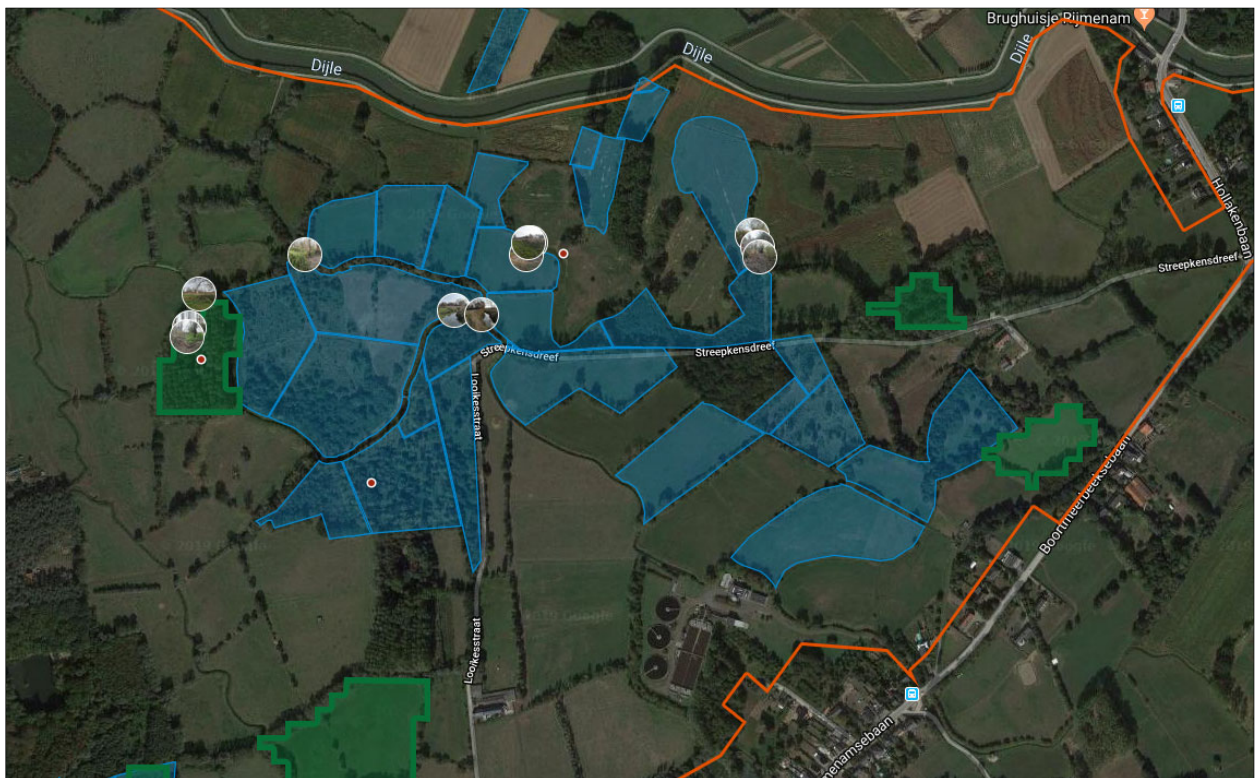
Op **21 november 2018** werd dit gebied bezocht door de leden van het projectteam. Binnen de percelen die nu reeds natuurgebied zijn, bevinden zich geen potentiële leefgebieden van de Zeggekorfslak volgens het leefgebiedenmodel van INBO.

Tijdens de inventarisatie werden alle percelen bezocht waarbij specifiek gelet werd op het voorkomen van potentieel geschikt habitat. Indien aanwezig werden deze zones meer gericht onderzocht op de aanwezigheid van Zeggekorfslak.

In het gebied, meer specifiek in de grachten, komen groeiplaatsen met grote zegges voor. Vaak staan deze onder bos. De graslanden werden begraasd, gemaaid of waren niet geschikt voor grote zeggevegetaties.

Ten oosten van de percelen van Natuurpunt is tevens een cluster afgebakend met potentieel leefgebied (zie Figuur 6). Deze zone is geen eigendom van Natuurpunt Beheer vzw maar werd wel onderzocht. Dit perceel is momenteel bos maar aan de hand van de vegetatie en de bosbodem kan men concluderen dat er hier kalkrijke kwel aan de oppervlakte komt.

Voor de Zeggekorfslak kunnen we besluiten dat Pikhakendonk voorlopig niet geschikt/suboptimaal is. De vochtige bossen met grote zeggevegetaties als ondergroei bieden het meeste potentieel in de toekomst (rode stip op kaart in Figuur 6).

Figuur 6 Deelgebied Pikhakendonk met afbakening projectgebied (oranje), percelen Natuurpunt (blauw), potentieel leefgebied Zeggekorfslak _ INBO (groen). De meest geschikte percelen worden gemarkeerd met rode stip.

Tabel 1 Waarnemingenlijst van de mollusken van Pikhakendonk, met toevoeging van de nul-waarnemingen van Zeggekorfslak

Datum	Details	Soort
21-11-2018	10 adult, schepnet	Erwtmossel onbekend - <i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>
21-11-2018	5 lege schelp of losse klep, gezien	Platte pluimdrager - <i>Valvata cristata</i>
21-11-2018	8 onvolwassen, schepnet	Vijverpluimdrager - <i>Valvata piscinalis</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Grote clausilia - <i>Alinda (Alinda) biplicata biplicata</i>
21-11-2018	2 adult, gezien	Glanzende agaathoren - <i>Cochlicopa lubrica</i>
21-11-2018	1 adult, gezien	Glanzende agaathoren - <i>Cochlicopa lubrica</i>
21-11-2018	5 adult, gezien	Donkere glimslak - <i>Zonitoides nitidus</i>
21-11-2018	1 adult, gezien	Donkere glimslak - <i>Zonitoides nitidus</i>
21-11-2018	6 lege schelp of losse klep, gezien	Donkere glimslak - <i>Zonitoides nitidus</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Heesterslak - <i>Arianta arbustorum</i>
21-11-2018	1 adult, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone haarslak - <i>Trochulus hispidus</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Slaapslak - <i>Aplexa hypnorum</i>
21-11-2018	3 lege schelp of losse klep, gezien	Slaapslak - <i>Aplexa hypnorum</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Puntige blaashoren - <i>Physella acuta</i>
21-11-2018	7 lege schelp of losse klep, gezien	Puntige blaashoren - <i>Physella acuta</i>
21-11-2018	5 lege schelp of losse klep, gezien	Geronde schijfhoren / Spiraal-schijfhoren - <i>Anisus leucostomus/spirorbis</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Posthoornslak - <i>Planorbarius corneus</i>
21-11-2018	5 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone schijfhoren - <i>Planorbis planorbis</i>
21-11-2018	8 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone schijfhoren - <i>Planorbis planorbis</i>
21-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone barnsteenslak - <i>Succinea putris</i>
21-11-2018	3 lege schelp of losse klep, gezien	Langwerpige barnsteenslak - <i>Succinella oblonga</i>
21-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
21-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
21-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
21-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
21-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
21-11-2018	1 adult, gezien	Egelwegslak - <i>Arion (Kobeltia) intermedius</i>

4.2 Rotbos - Hellebos

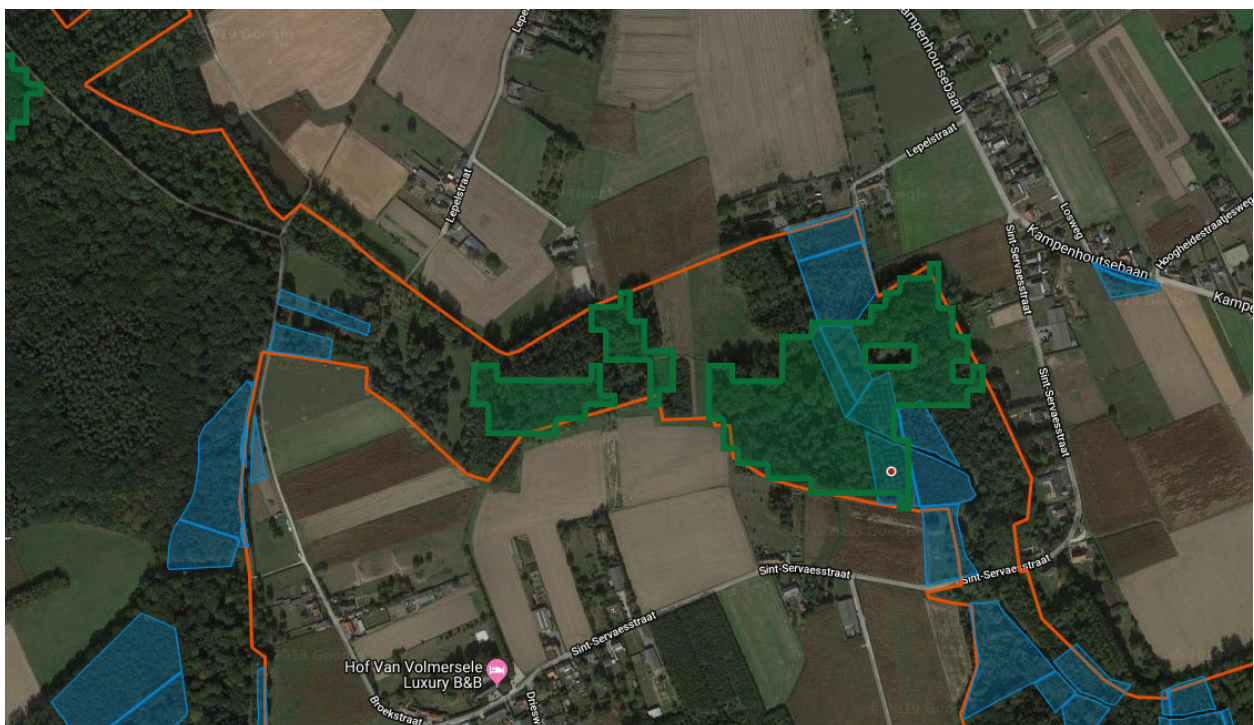
Op 22 en 25 november 2018 werd dit gebied bezocht door het projectteam. In het westen van het bos overlapt de eigendom van Natuurpunt het meest met het potentieel leefgebied (zie Figuur 8). Binnen de overlappende zone werd het meest intensief gezocht naar de soort.

Op 22 november werd deze zone verkend en werd ook doorheen de overige eigendommen gewandeld. Hieruit bleek inderdaad dat het meeste potentiële habitat voorkwam in de zone afgebakend door het leefgebiedenmodel INBO. Deze zones bestaan uit vochtige loofbossen met een ondergroei die gedomineerd wordt door grote zeggen. Hier en daar domineren echter bramen. De bovenlaag wordt gedomineerd door loofbomen. Een aantal grachten draineren het bos.

Op 25 november werd de groene zone nogmaals aandachtig bemonsterd. Op verschillende locaties is gezocht naar Zeggekorfslakken op het zicht. Tijdens deze inventarisatie werd een open, gemaaide locatie gevonden waar de omstandigheden geschikt bleken te zijn. Vermits er een jachthut en voederplaats aanwezig zijn, is dit wellicht het resultaat van een jachtgroep. Op de niet gemaaide stukken werd aandachtig gezocht, maar er werd geen Zeggekorfslak aangetroffen.

Hieruit kunnen we besluiten dat Zeggekorfslak niet voor te komen in het Hellebos. Mogelijk is het biotoop momenteel niet geschikt of op zijn minst suboptimaal.

Daarnaast werd ook een noordelijk gelegen deel van het bos bezocht (zie Figuur 8). Binnen de eigendommen van Natuurpunt zijn enkele overlappingen met de potentiële leefgebiedenkaart van het INBO. In de omgeving van de rode stip werd gericht gezocht naar Zeggekorfslak. Dit betreft een open zone binnen het bos met een verruigde vegetatie waarin zich nog enkele grote zeggeplanten bevonden. Ook binnen deze zone werd de soort niet waargenomen. De overige percelen zijn bos en niet geschikt voor de Zeggekorfslak.

Figuur 7 Noordelijk deelgebied van Rotbos - Hellebos met afbakening projectgebied (oranje), percelen Natuurpunt (blauw), potentieel leefgebied Zeggekorfslak _ INBO (groen). De meest geschikte percelen worden gemarkeerd met rode stip.

Figuur 8 Zuidelijk deelgebied van Rotbos - Hellebos met afbakening projectgebied (oranje), percelen Natuurpunt (blauw), potentieel leefgebied Zeggekorfslak _ INBO (groen). De meest geschikte percelen worden gemarkeerd met rode stip.

Tabel 2 Waarnemingenlijst mollusken Rotbos – Hellebos, met toevoeging van de nul-waarnemingen van Zeggekorfslak

Datum	Details	Soort
25-11-2018	1 adult, gezien	Erwtmossel onbekend - <i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>
25-11-2018	10 adult, gezien	Jenkins' waterhorentje - <i>Potamopyrgus antipodarum</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Grote clausilia - <i>Alinda (Alinda) biplicata biplicata</i>
25-11-2018	5 adult, gezien	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
25-11-2018	10 adult, gezien	Boerenknoopje - <i>Discus rotundatus</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Plompe dwergslak - <i>Carychium minimum</i>
25-11-2018	10 adult, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Bosloofslak - <i>Monachoides incarnatus</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Gewone haarslak - <i>Trochulus hispidus</i>
25-11-2018	20 adult, gezien	Leverbotslak - <i>Galba (Galba) truncatula</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Ovale poelslak - <i>Radix balthica</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	moeraspoelslak s.L. - <i>Stagnicola spec.</i>
25-11-2018	10 adult, gezien	Bruine blinkslak - <i>Aegopinella nitidula</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Grote glansslak - <i>Oxychilus draparnaudi</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Slaapslak - <i>Aplexa hypnorum</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Geronde schijfhoren / Spiraal-schijfhoren - <i>Anisus leucostomus/spirorbis</i>
25-11-2018	2 adult, gezien	Stekelslakje - <i>Acanthinula aculeata</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Grote glasslak - <i>Phenacolimax major</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Gevlekte akkerslak - <i>Deroceras (Deroceras) reticulatum</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Kleine akkerslak - <i>Deroceras (Deroceras) laeve</i>
25-11-2018	1 adult, gezien	Zwarte wegslak / Donkere wegslak - <i>Anion (Kobeltia) spec.</i>
25-11-2018	3 adult, gezien	Egelwagslak - <i>Anion (Kobeltia) intermedius</i>
25-11-2018	1 onvolwassen, gezien	Spaanse wegslak - <i>Anion (Anion) vulgaris</i>
25-11-2018	10 adult, gezien	Bosaardslak - <i>Lehmannia marginata</i>
22-11-2018	2 adult, gezien	Boerenknoopje - <i>Discus rotundatus</i>
22-11-2018	1 adult, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
22-11-2018	1 adult, gezien	Gewone haarslak - <i>Trochulus hispidus</i>
22-11-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Ovale poelslak - <i>Radix balthica</i>
22-11-2018	1 adult, gezien	Bruine blinkslak - <i>Aegopinella nitidula</i>

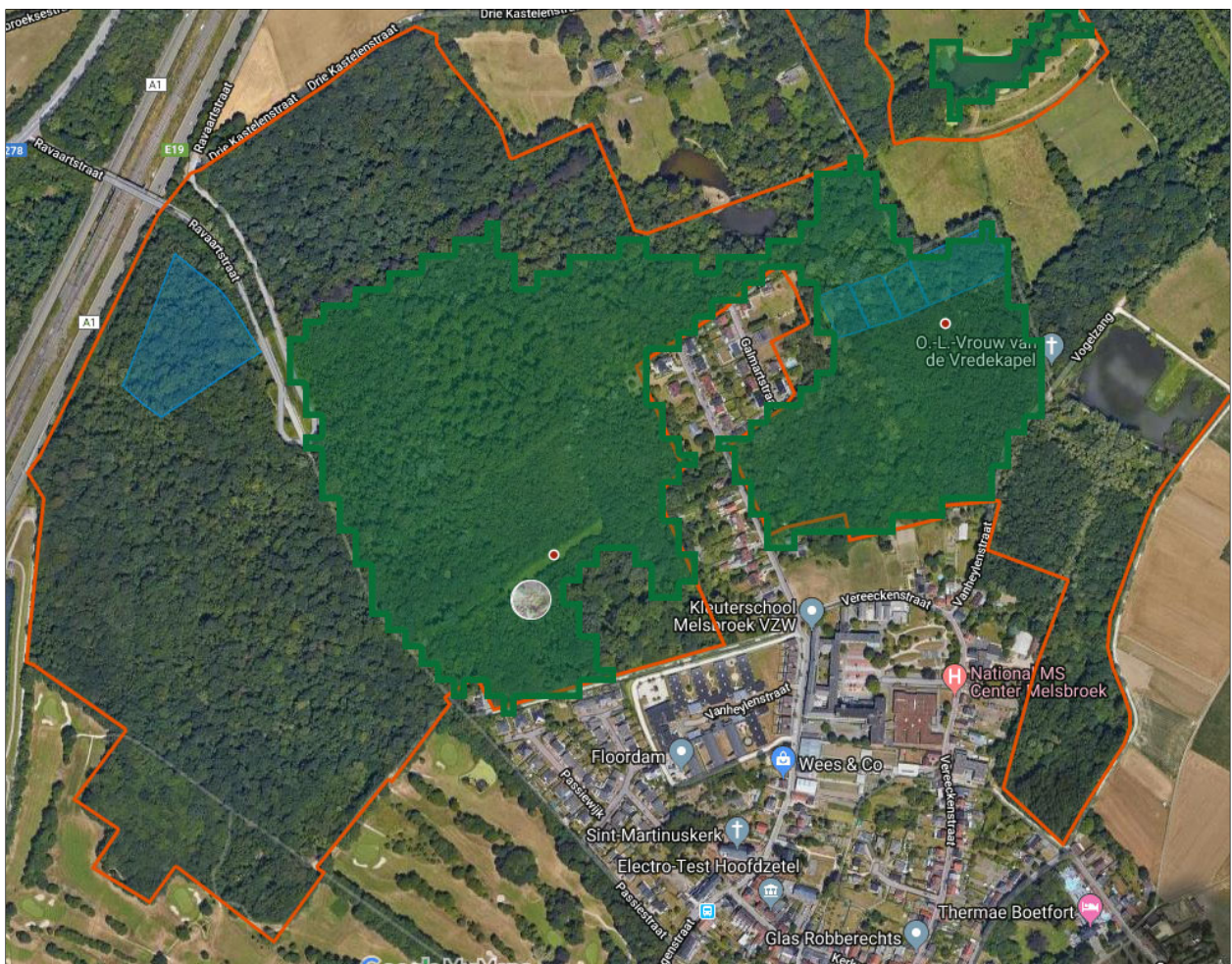
4.3 Floordambos

Op 30 november 2018 bezochten leden van het projectteam het Floordambos. Binnen het Floordambos werden allereerst de oostelijke eigendommen van Natuurpunt Beheer vzw bezocht, waarbij gefocust werd op de open zones. Op deze locatie zijn grote zegges dominant aanwezig in de kruidlaag. De zeggevegetatie die zich in de open ruimte bevond, wordt gemaaid.

Om de kansen op vondsten van Zeggekorfslak te vergroten, werd gericht gezocht in ongemaaide zones vlak naast het water. Ondanks een langdurige en gerichte zoekinspanning werden geen Zeggekorfslakken gevonden.

Via de wandelwegen werd het gebied verder noordwaarts onderzocht. In de waterloop die het volledige gebied doorstroomt werd een groot bodemstaal genomen dat later onderzocht zou worden. Op deze manier krijgen we een goede indicatie van de voorkomende soorten omdat deze meespoelen en vaak op eenzelfde locatie worden afgezet. Ook binnen dit bodemstaal werden echter geen Zeggekorfslakken aangetroffen.

Ook op een andere open plek die recent gemaaid was, werd gericht gezocht in de randen en de overgebleven zeggeplanten. Ook hier werd de soort niet aangetroffen.

Figuur 9 Floordambos met afbakening projectgebied (oranje), percelen Natuurpunt (blauw), potentieel leefgebied Zeggekorfslak _ INBO (groen). De meest geschikte percelen worden gemarkeerd met rode stip.

Tabel 3 Waarnemingenlijst van de mollusken in Floordambos, met toevoeging van de nul-waarnemingen van Zeggekorfslak

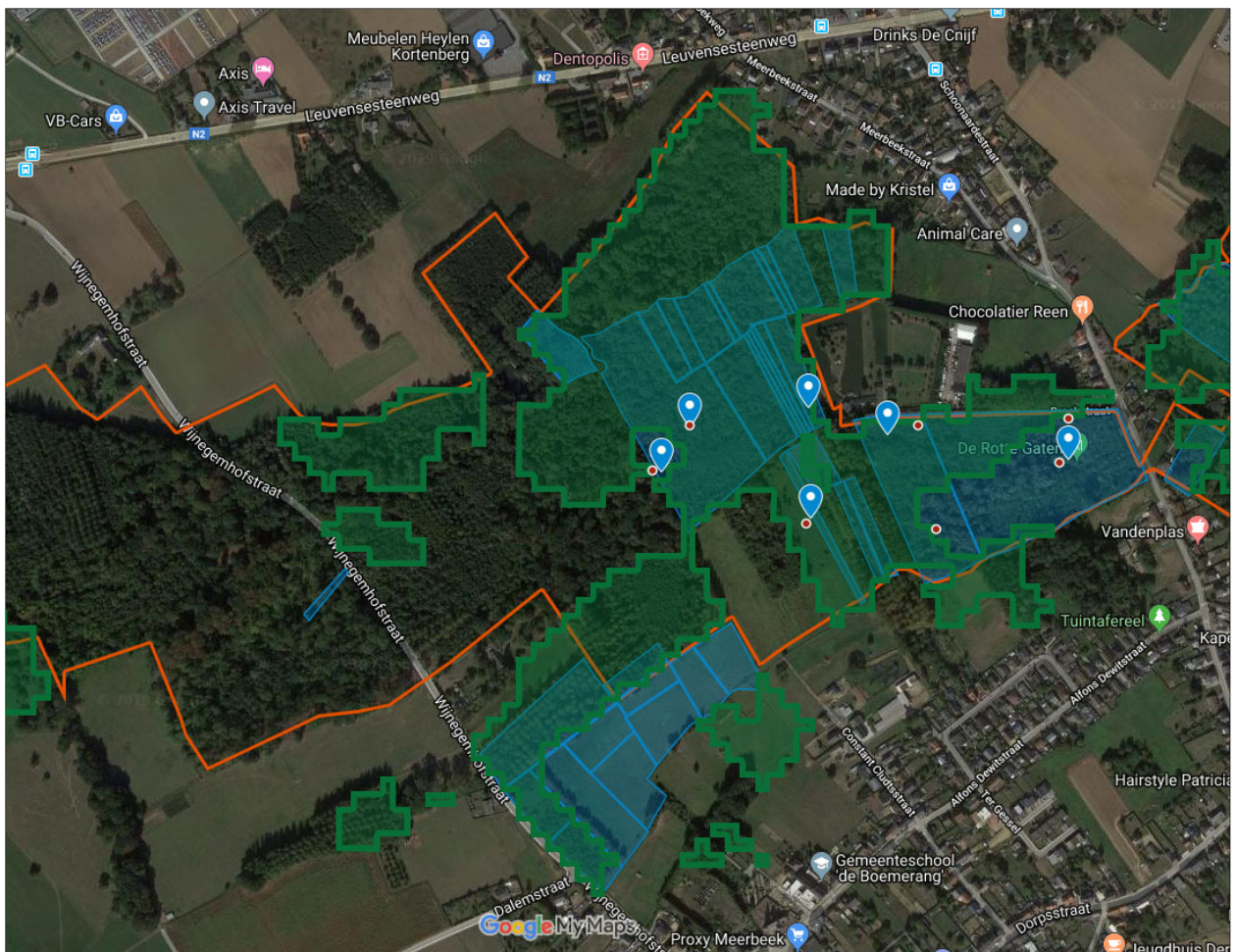
Datum	Details	Soort
30-11-2018	1 adult, gezien	Erwtmossel onbekend - <i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	Boerenknoopje - <i>Discus rotundatus</i>
30-11-2018	4 adult, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
30-11-2018	1 onvolwassen, gezien	Leverbotlak - <i>Galba (Galba) truncatula</i>
30-11-2018	4 lege schelp of losse klep, bodemstaal	Ovale poelslak - <i>Radix balthica</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	moeraspoelslak s.l. - <i>Stagnicola spec.</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	Bruine blinkslak - <i>Aegopinella nitidula</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	Kleine blinkslak - <i>Aegopinella pura</i>
30-11-2018	2 adult, gezien	Grote glansslak - <i>Oxychilus draparnaudi</i>
30-11-2018	3 lege schelp of losse klep, bodemstaal	Puntige blaashoren - <i>Physella acuta</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	Gewone kristalslak - <i>Vitrea crystallina</i>
30-11-2018	3 adult, gezien	Tandloze korfslak - <i>Columella edentula</i>
30-11-2018	3 onvolwassen, gezien	Tandloze korfslak - <i>Columella edentula</i>
30-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
30-11-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	Gevlekte akkerslak - <i>Deroceras (Deroceras) reticulatum</i>
30-11-2018	1 adult, gezien	Kleine akkerslak - <i>Deroceras (Deroceras) laeve</i>
30-11-2018	3 adult, gezien	Egelwegslak - <i>Arion (Kobeltia) intermedius</i>

4.4 Rotte gaten

Op 5 december 2018 werd het gebied de Rotte Gaten bemonsterd door leden van het projectteam. Ook de conservator was kortstondig aanwezig.

In dit gebied werd eerst in het zuiden bemonsterd, meer bepaald in een verruigd grasland met dominantie van Riet waar eerder sporadisch nog grote zegge in aanwezig was. Er werden geen Zeggekorfslakken aangetroffen. Daarna werd meer oostelijk gezocht in de omgeving van een ingericht speelbos en picknickplaats. Op deze locatie zijn er verschillende open stukken met grote zegge-vegetaties. Binnen deze zone werd intensief gezocht doch zonder resultaat. Een groot deel van het terrein was echter gemaaid. Vervolgens werden doorheen het bos nog verschillende zeggeplanten bekeken, echter tevens zonder resultaat. Als laatste werd een zone met vijver bemonsterd in het noordwesten. De vijver is grotendeels omgeven door bos. Op de oever kwamen enkele pollen grote zeggeplanten voor die bekeken werden. Daarnaast werd in naastliggend vochtig bos met duidelijke kwel gezocht op de aanwezige zeggen, doch ook hier zonder resultaat.

De Rotte Gaten biedt potentieel leefgebied voor Zeggekorfslak, maar de soort is hier voorlopig niet aangetroffen. Mits een inrichting en aangepast beheer kan het gebied evolueren naar geschikt leefgebied.

Figuur 10 Deelgebied Rotte Gaten met afbakening projectgebied (oranje), percelen Natuurpunt (blauw), potentieel leefgebied Zeggekorfslak _ INBO (groen). De meest geschikte percelen worden gemarkeerd met rode stip.

Tabel 4 Waarnemingenlijst van de mollusken in de Rotte Gat, met toevoeging van de nul-waarnemingen van Zeggekorfslak

Datum	Details	Soort
05-12-2018	1 adult, schepnet	Erwtmossel onbekend - <i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>
05-12-2018	3 adult, gezien	Grote diepslak - <i>Bithynia tentaculata</i>
05-12-2018	2 adult, schepnet	Kleine diepslak - <i>Bithynia leachii</i>
05-12-2018	1 adult, schepnet	Platte pluimdrager - <i>Valvata cristata</i>
05-12-2018	2 adult, levend dier, gezien	Grote clausilia - <i>Alinda (Alinda) biplicata biplicata</i>
05-12-2018	1 adult, gezien	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
05-12-2018	1 adult, levend dier, gezien	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
05-12-2018	3 adult, levend dier, gezien	Boerenknoopje - <i>Discus rotundatus</i>
05-12-2018	7 adult, levend dier, gezien	Plompe dwergslak - <i>Carychium minimum</i>
05-12-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Donkere torenslak - <i>Merdigera obscura</i>
05-12-2018	2 adult, gezien	Gewone haarslak - <i>Trochulus hispidus</i>
05-12-2018	1 onvolwassen, levend dier, schepnet	moeraspoelslak s.l. - <i>Stagnicola spec.</i>
05-12-2018	4 lege schelp of losse klep, dood, gezien	moeraspoelslak s.l. - <i>Stagnicola spec.</i>
05-12-2018	3 adult, levend dier, gezien	Bruine blinkslak - <i>Aegopinella nitidula</i>
05-12-2018	1 adult, levend dier, gezien	Grote glansslak - <i>Oxychilus draparnaudi</i>
05-12-2018	5 adult, levend dier, schepnet	Riempje - <i>Bathyomphalus contortus</i>
05-12-2018	10 onvolwassen, gezien	Gewone barnsteenslak - <i>Succinea putris</i>
05-12-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone barnsteenslak - <i>Succinea putris</i>
05-12-2018	1 adult, levend dier, gezien	Tandloze korfslak - <i>Columella edentula</i>
05-12-2018	0 adult, levend dier, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
05-12-2018	1 adult, levend dier, gezien	Kleine akkerslak - <i>Deroceras (Deroceras) laeve</i>
05-12-2018	1 adult, gezien	Gevlekte akkerslak - <i>Deroceras (Deroceras) reticulatum</i>
05-12-2018	2 adult, levend dier, gezien	Egelwegslak - <i>Arion (Kobeltia) intermedius</i>
05-12-2018	1 adult, gezien	Wormnaaktslak - <i>Boettgerilla pallens</i>

4.5 Silsombos

Op 12 en 15 december 2018 werd het Silsombos bezocht door leden van het projectteam. Het Silsombos is één van de reeds gekende gebieden met een grote populatie Zeggekorfslak. Tijdens de eerste excursie werden alle open graslanden met grote zeggevegetaties bezocht dewelke eigendom zijn/in beheer zijn bij Natuurpunt Beheer vzw. Locaties waar de Zeggekorfslak voorheen gevonden werd, zijn opnieuw bezocht. Ook graslanden waar nog nooit gezocht was, werden bezocht.

Het eerste grasland was reeds gemaaid. Eerst werd er in de randen gezocht, zonder resultaat. Richting de vijver stonden nog overjarige grote zeggeplanten waarop quasi onmiddellijk Zeggekorfslakken ontdekt werden. De zeggeplanten rond de vijver bevat een populatie Zeggekorfslak. Om deze populatie te behouden dient men een gefaseerd maai-beheer op te starten waar er zo weinig mogelijk gemaaid wordt.

Vervolgens werd een tweede grasland bezocht waar eerder reeds Zeggekorfslak aangetroffen werd. Het perceel was ook reeds gemaaid en er werden deze keer geen Zeggekorfslak meer aangetroffen.

Bij dit bezoek werd een grasland bezocht waar in het verleden reeds massaal Zeggekorfslakken aangetroffen werden. In het verleden waren in het grasland overal kleine exemplaren van Moeraszegge aanwezig verspreid over het gebied. Hierop werden enkele tientallen Zeggekorfslakken aangetroffen. Een paar jaar later was het grasland volledig gemaaid met uitzondering van een natte plek tegen de bosrand. Binnen deze zone werden nog redelijke aantallen Zeggekorfslakken aangetroffen.

Echter in het kader van de huidige inventarisatie bleek het ganse perceel gemaaid inclusief de randen. Er werden slechts enkele exemplaren Zeggekorfslakken aangetroffen en dit op de kleine relictzones waar door reliëfverschillen het grasland niet integraal gemaaid kon worden. Om de Zeggekorfslak te behouden op dit perceel dient men urgent een gefaseerd maai-beheer op te starten.

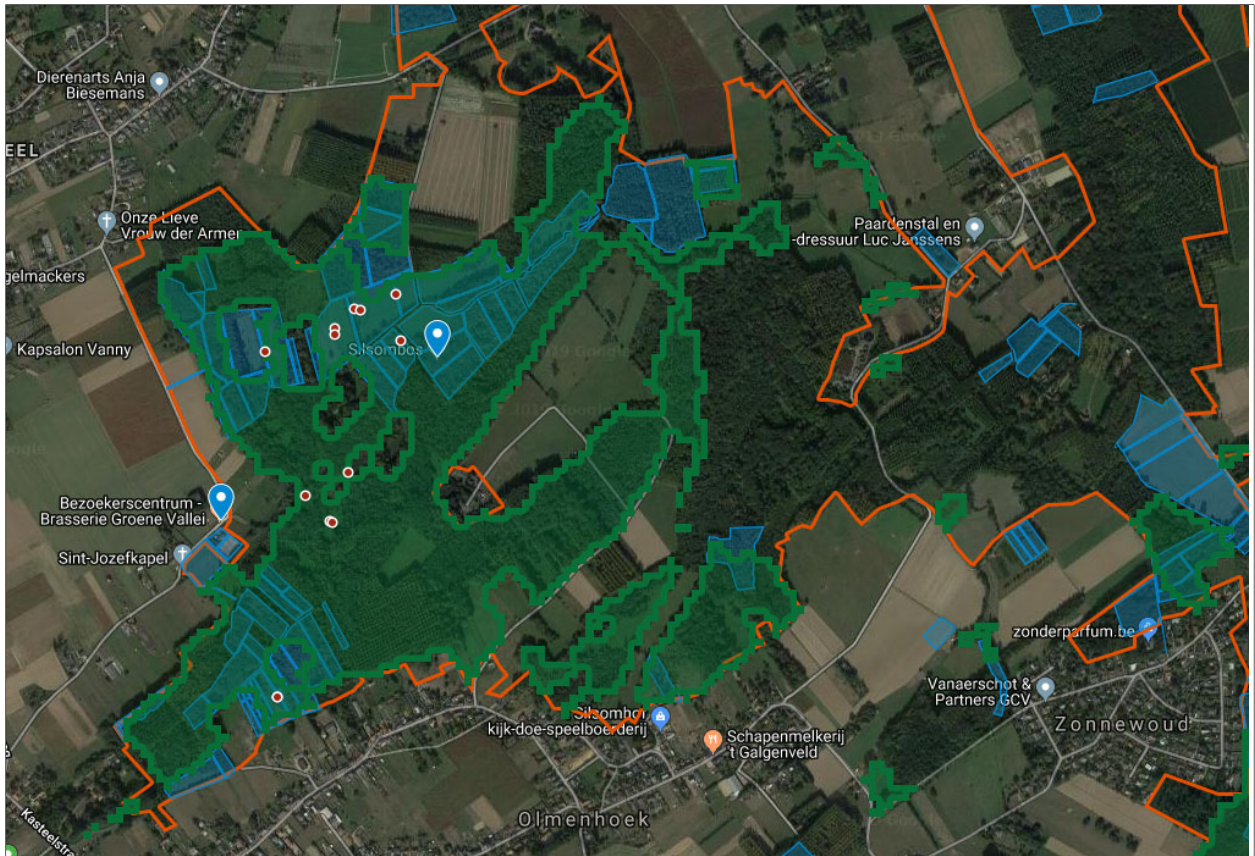
Vervolgens werd een verlande vijver geïnventariseerd waar op dat moment een zone van gemaaid werd. Hier werd de soort al snel waargenomen. Hier is het advies om de vijver gefaseerd te maaien wanneer blijkt dat Riet begint te domineren en de onderlaag begint te verstikken. Opslag van hout moet steeds voorkomen worden.

Als laatste werd een kapvlakte bezocht in het noorden van het gebied. In de toekomst kan deze zone evolueren naar geschikt leefgebied maar momenteel zijn de omstandigheden nog niet optimaal. De soort heeft deze zone nog niet kunnen koloniseren.

Er werden twee bodemstalen genomen in een waterloop in het gebied. Bijzonder interessant bleek de aanwezigheid van enkele lege, oudere huisjes van de **Nauwe korfslak** *Vertigo angustior*. Dit is eveneens een Habitatrichtlijnsoort met op Vlaamse schaal een nog beperktere verspreiding. Er wordt aangeraden om gericht naar deze soort op zoek te gaan binnen het gebied.

Op een tweede terreinbezoek werd op een grasland van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), dat gesitueerd is vlakbij het bezoekerscentrum, ook een populatie Zeggekorfslakken aangetroffen. De populatie was aanwezig achteraan het terrein in de natste, ongemaaide zone.

Het Silsombos is het meest geschikte gebied voor Zeggekorfslak samen met Molenbeekvallei en Torfbroek. In het kader van LIFE GREEN VALLEY's kan best gefocust worden op deze gebieden in het kader van het behoud van Zeggekorfslak.

Figuur 11 Deelgebied Silsombos met afbakening projectgebied (oranje), percelen Natuurpunt (blauw), potentieel leefgebied Zegelkorfsak _ INBO (groen). De meest geschikte percelen worden gemarkeerd met rode stip.

Tabel 5 Waarnemingenlijst van de mollusken van Silsombos, met toevoeging van de nul-waarnemingen van Zeggekorfslak

Datum	Details	Soort
12-12-2018	1 adult, gezien	Erwtmossel onbekend - <i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>
12-12-2018	1 gezien	Erwtmossel onbekend - <i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>
12-12-2018	1	Slak onbekend - <i>Gastropoda spec.</i>
12-12-2018	1	Slak onbekend - <i>Gastropoda spec.</i>
12-12-2018	1 gezien	Grote diepslak - <i>Bithynia tentaculata</i>
12-12-2018	1 gezien	Platte pluimdrager - <i>Valvata cristata</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Grote clausilia - <i>Alinda (Alinda) biplicata biplicata</i>
12-12-2018	10 lege schelp of losse klep, gezien	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, dood, bodemstaal	Slanke dwergslak - <i>Carychium tridentatum</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Donkere glimslak - <i>Zonitoides nitidus</i>
12-12-2018	1 (gezien niet geteld), gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
12-12-2018	40 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
12-12-2018	10 adult, gezien	Wijngaardslak - <i>Helix pomatia</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, dood, bodemstaal	Gewoon aardschijfje - <i>Lucilla scintilla</i>

12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Bosloofslak - <i>Monachoides incarnatus</i>
12-12-2018	1 gezien	Ovale poelslak - <i>Radix balthica</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Ovale poelslak - <i>Radix balthica</i>
12-12-2018	1	Bruine blinkslak - <i>Aegopinella nitidula</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Puntige blaashoren - <i>Physella acuta</i>
12-12-2018	1 gezien	Gewone kristalslak - <i>Vitrea crystallina</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, dood, bodemstaal	Gewone kristalslak - <i>Vitrea crystallina</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Gewone kristalslak - <i>Vitrea crystallina</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, dood, bodemstaal	Dwergpuntje - <i>Punctum pygmaeum</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, gezien	Gewone barnsteenslak - <i>Succinea putris</i>
12-12-2018	1 lege schelp of losse klep, dood, bodemstaal	Stekelslakje - <i>Acanthinula aculeata</i>
12-12-2018	30	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	20	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>

12-12-2018	3	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	6 lege schelp of losse klep, dood, bodemstaal	Nauwe korfslak - <i>Vertigo angustior</i>
12-12-2018	0 adult, gezien	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	0	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
12-12-2018	1 adult, gezien	Egelwegslak - <i>Arion (Kobeltia) intermedius</i>

4.6 Molenbeekvallei

De Molenbeekvallei werd reeds geïnventariseerd in 2010 en 2011 (zie Nijs *et al.* 2011). Hieronder worden de meest bijzondere soorten weergegeven die in het kader van het bijzondere natuurbeschermingsproject aangetroffen werden:

Deelgebied: Molenbeekvallei Kerngebied, Veltem-Beisem (Herent)

- ***Columella edentula* (Draparnaud, 1805)**
- *Euconulus fulvus* (Müller, 1774)
- ***Vertigo antivertigo* (Draparnaud, 1801)**
- ***Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849)**
- ***Vertigo pygmaea* (Draparnaud, 1801)**

In onderstaande tabel (Tabel 6) worden de waargenomen mollusken van het huidige onderzoeksproject weergegeven.

Tabel 6 Waarnemingen mollusken Molenbeekvallei

Datum	Details	Soort
18-09-2016	1	Grote clausilia - <i>Alinda (Alinda) biplicata biplicata</i>
18-09-2016	1	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
18-09-2016	1	Vale clausilia - <i>Clausilia (Clausilia) bidentata</i>
18-09-2016	1	Glanzende agaathoren - <i>Cochlicopa lubrica</i>
18-09-2016	1	Boerenknoopje - <i>Discus rotundatus</i>
18-09-2016	1 adult	Moerastolslak - <i>Euconulus alderi</i>
18-09-2016	1	Gewone tuinslak - <i>Cepaea (Cepaea) nemoralis</i>
18-09-2016	1	Gewone haarslak - <i>Trochulus hispidus</i>
18-09-2016	1	Ammonshorentje - <i>Nesovitrea hammonis</i>
18-09-2016	1	Grote glansslak - <i>Oxychilus draparnaudi</i>
18-09-2016	1	Gewone kristalslak - <i>Vitrea crystallina</i>
18-09-2016	1	Gewone barnsteenslak - <i>Succinea putris</i>
18-09-2016	1	Ruwe korfslak - <i>Columella aspera</i>
18-09-2016	1	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
18-09-2016	1	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
18-09-2016	10	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
18-09-2016	1	Dikke korfslak - <i>Vertigo antivertigo</i>
18-09-2016	1	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
18-09-2016	1	Dikke korfslak - <i>Vertigo antivertigo</i>
18-09-2016	1	Zeggekorfslak - <i>Vertigo moulinsiana</i>
18-09-2016	1	Kleine akkerlak - <i>Deroceras (Deroceras) laeve</i>
18-09-2016	1	Rode wegslak - <i>Arion (Arion) rufus</i>

4.7 Het Torfbroek

Het Torfbroek werd in het verleden reeds geïnventariseerd (2010 en 2011, zie Nijs *et al.* 2011). Hieronder worden de onderzoeksresultaten van dat bijzondere natuurbeschermingsproject weergegeven.

Het Torfbroek is een restant van een uniek moeras, gevoed door zeer kalkrijk grondwater. Het is één van de best ontwikkelde alkalische blauwgraslanden van Vlaanderen. Veel soorten zijn in de rest van Vlaanderen uitgestorven, maar vinden hier hun laatste toevluchtsoord.

De gemeentelijke overheid verkocht in 1928 dit natuurgebied aan een bouwmaatschappij voor de aanleg van een villawijk. Er volgden 50 jaar van aftakeling. Uiteindelijk kwam het onbebouwde deel in 1977 in beheer van Natuurpunt. Met man en macht worden de dichtgegroeide hooilanden en moerassen weer opengemaakt en open gehouden. Hoewel bepaalde littekens onuitwisbaar zijn, is het herstel opzienbarend.

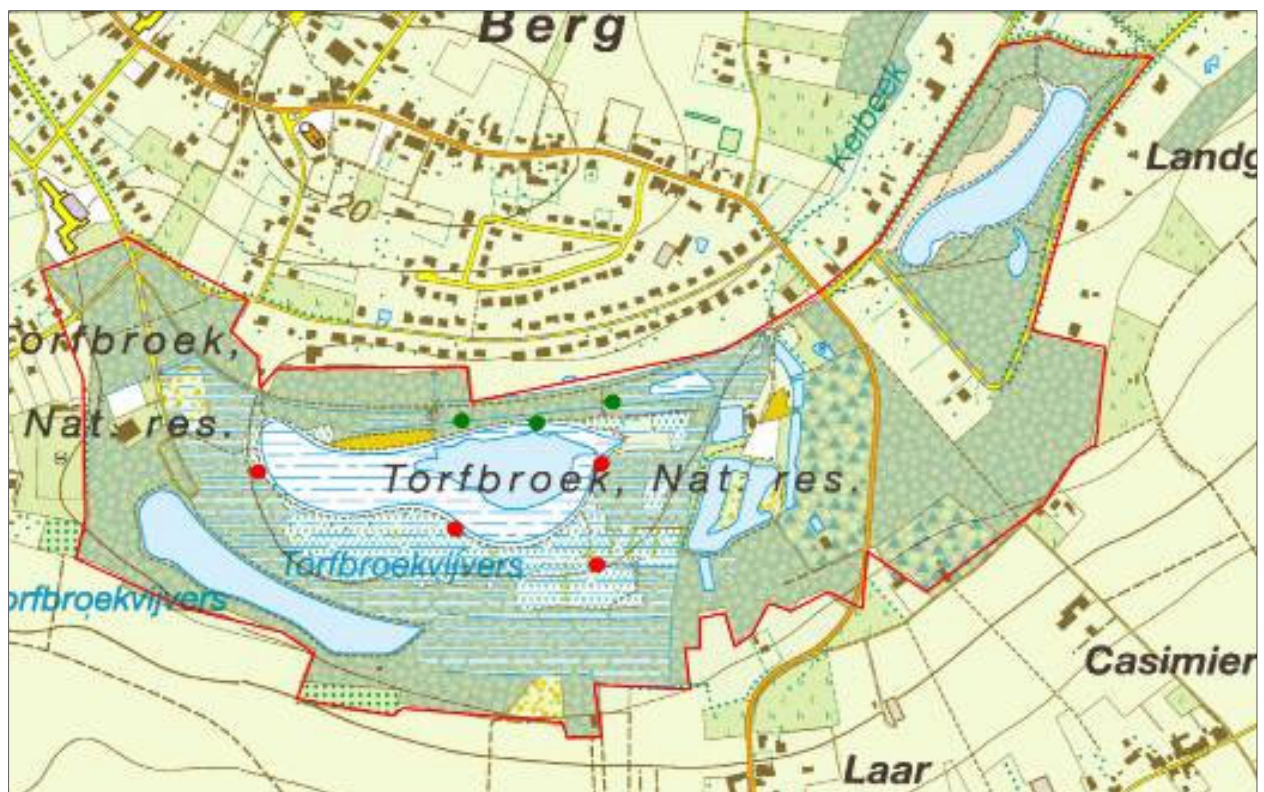
In het verleden werd reeds naar slakken gezocht in het gebied, hierbij werd in één van de monsterstalen een **Nauwe korfslak** gevonden. Wij hebben tijdens het onderzoek de aanwezigheid van deze soort niet kunnen bevestigen. Wel werd een populatie **Zeggekorfslakken** ontdekt die bij het vorige onderzoek niet werden ontdekt. Voor een gebied waar zoveel onderzoek gebeurd, is deze ontdekking spectaculair te noemen! De Zeggekorfslakken bleken enkel aanwezig in zeggevegetaties in de onverstoorde broekbossen en tevens in zeggevegetaties aan de noordelijke oever van de rietvijver.

Waargenomen soorten:

- *Cochlicopa lubrica* (Müller, 1774)
- *Punctum pygmaeum* (Draparnaud, 1801)
- ***Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849)**

Overzichtskaart

De groene stippen op onderstaande kaart geven vindplaatsen van Zeggekorfslak weer. Op de locaties met rode stippen werd zonder succes gezocht naar de geselecteerde soorten (nulwaarnemingen).

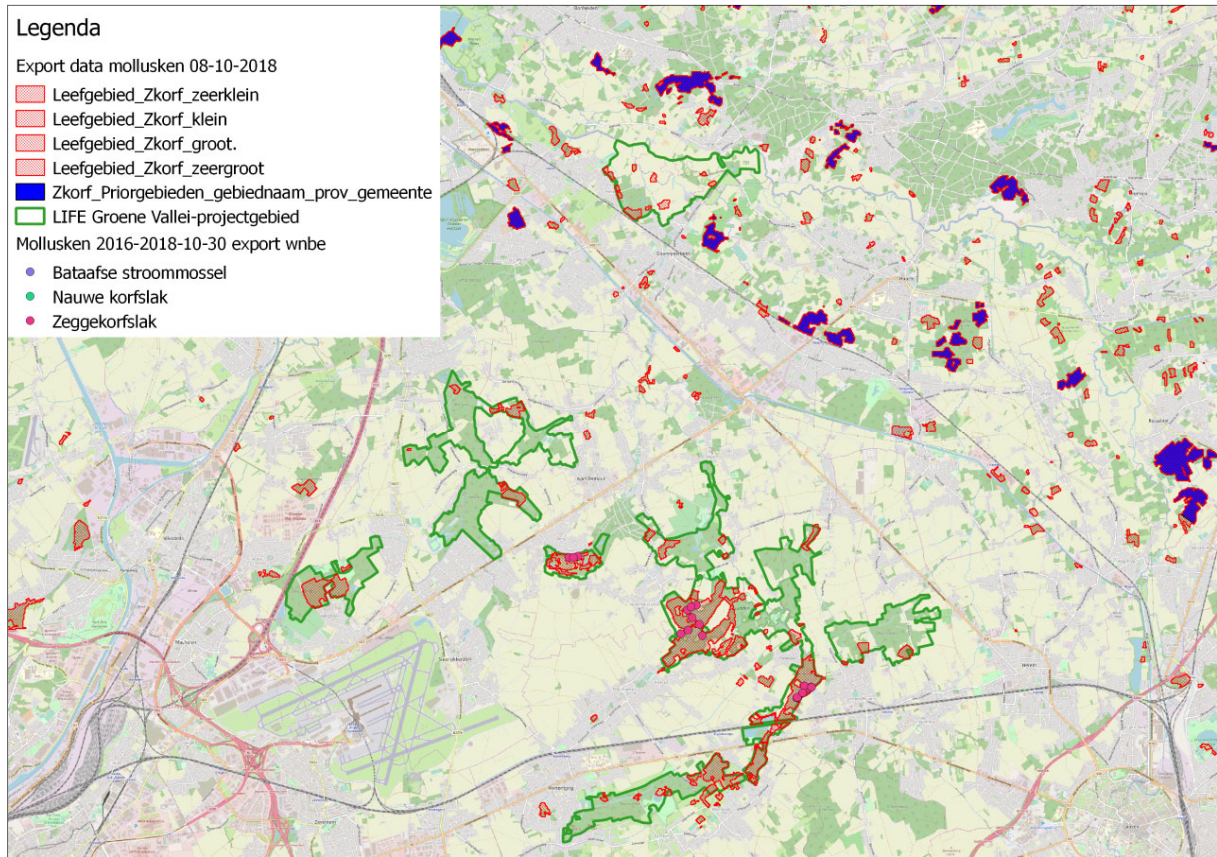

Figuur 12 Overzicht van de onderzochte locaties en waarnemingen van de Zeggekorfslak

4.8 Gekende verspreiding binnen projectgebied

Binnen het projectgebied werd de Zeggekorfslak tot nu toe waargenomen in onderstaande deelgebieden. Voor een overzicht van het projectgebied en de waarnemingslocaties van Zeggekorfslak wordt verwezen naar Figuur 13.

- Silsombos
- Molenbeekvallei
- Torfbroek

Figuur 13 Verspreidingsgegevens onderzochte mollusken (www.waarnemingen.be)

5 Beheeradvies

De Zeggekorfslak is gevoelig voor sterk wisselende waterstanden. Wanneer het te nat is, kunnen ze verdrinken als ook hun substraat (grote zeggen) volledig onder water komen te staan. Dit kan gebeuren wanneer men de vegetatie kort de winter in laat gaan. De Zeggekorfslakken zitten dan onderaan de voet van het gemaaide zeggeplanten, waardoor de kans op overstroming groot wordt. Dit kan men voorkomen door gefaseerd te maaien zodat de slakken steeds een schuilplaats hebben bij hoge waterstand. Gefaseerd maaien zorgt er bovendien voor dat bij het afvoeren van het maaisel niet teveel van de populatie slakken wordt weggehaald. Droogte kan dan weer zorgen voor verruiging van en snellere boomopslag. Een stabiele waterhuishouding is noodzakelijk.

Uit onderzoek blijkt dat Zeggekorfslakken graag in open tot halfopen zones vertoeven. Meer in het bos vinden we vaker de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* en de Tandloze korfslak *Columella edentula*. Het open houden van graslanden/zeggenvegetaties is dan ook belangrijk. Aanplanten van populier waaronder duidelijke kwelindicatoren aanwezig zijn, bieden dan weer potenties voor natuurherstel voor Zeggekorfslak.

Het maaien gebeurt best in het najaar wanneer er veel jonge slakken zijn. Indien er geen specifieke flora-eisen zijn, kan het maaibeheer uitgesteld worden tot verruiging of verstikking optreedt. Verruiging wil zeggen dat ruigtekruiden zoals Moerasspirea en Riet gaan domineren. Dan kan men deze zone maaien. Op voorhand wordt best even per perceel bekeken waar er zich veel slakken bevinden. Als men dan deze zone kan sparen, kan de populatie zich van daaruit verder uitbreiden.

Langs perceelsranden waar grote zeggen aanwezig zijn, kan men via alternerend en gefaseerd maaibeheer een voor de soort gepast beheer uitvoeren. Op deze manier blijft steeds het grootste deel van de grote zeggenvegetaties in de rand ongemaaid, maar wordt door het meerjaarlijks maaibeheer verregaande verruiging en verbossing tegengegaan.

Begrazen zou niet ideaal zijn voor de Zeggekorfslak. Enkel in zeer extensieve vorm kan dit geen kwaad.

6 Conclusies

De verspreiding van Zeggekorfslak werd onderzocht in de Natura 2000-natuurgebieden van de 'Groene vallei', in het kader het LIFE-project "Green Valleys: connecting habitats' conservation with long term biomass management and multi-stakeholder approach" (LIFE17 NAT/BE/000445). Dit rapport vormt het resultaat van actie **A.3 Onderzoek naar het voorkomen van de Zeggekorfslak en Kamsalamander in het projectgebied in functie van herstelacties.**

Zeggekorfslak is wettelijk beschermd doordat ze wordt vermeld op de Europese Habitatrichtlijn Bijlage II. De soort werd opgenomen in de categorie 'met uitsterven bedreigd' op de Rode Lijst van Vlaanderen en is een Provinciaal Prioritaire Soort (PPS) van provincie Vlaams-Brabant.

De Zeggekorfslak is gevoelig voor sterk wisselende waterstanden. Het grondwater staat idealiter permanent tot aan het maaiveld en zakt best niet te diep weg. Wanneer het echter te nat is, kan de soort verdrinken als ook hun substraat (grote zeggen) volledig onder water komt te staan. Dit kan gebeuren wanneer de vegetatie door maa- of graasbeheer (te) kort de winter in laat gaan. Hoewel door gerichte zoekinspanningen de soort op verschillende locaties aangetroffen is doorheen Vlaanderen blijft het een gevoelige en schaarse soort die meestal in kleine dichtheden op een klein oppervlak leeft (enkele tientallen tot enige honderden vierkante meters). Het gevolg is dat de Zeggekorfslak gemakkelijk uit een gebied kan verdwijnen (Boesveld *et al.*, 2009)

Binnen het projectgebied werd de Zeggekorfslak waargenomen binnen de deelgebieden Silsombos, Molenbeekvallei en Torfbroek. Binnen de andere deelgebieden werd de soort niet waargenomen.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat men omzichtig dient om te gaan met deze soort. Op een aantal locaties is de soort in aantal achteruit gegaan. Waar mogelijk dient men over te gaan tot gefaseerd maaibeer. Binnen belangrijke bronpopulaties dragen de beheerders een belangrijke verantwoordelijkheid om op een doordachte manier beheerkeuzes te maken waarbij de Zeggekorfslak steeds in het achterhoofd moet gehouden worden.

7 Referenties

- Adam W. (1947). Révision des Mollusques de la Belgique. Verhandelingen van het KBIN nr. 106, 297 pp., Brussel
- Adam W. (1960). Mollusques. TOME I. Mollusques terrestres et dulcicoles. Faune de Belgique. KBIN, Brusse, 403 pp.
- Antheunis 1. (1957). Biosociologische studie van de Belgische zeeduinen. Verband tussen plantengroei en de molluskenfauna. Verh. Kon. VI. Acad. Wet. België, 54 p.
- Ausden M. Hall M. Pearson P. Strudwick T. (2005). The effects of cattle grazing on tall-herb fen vegetation and mollusks. *Biological Conservation* 122: 317-326.
- Bagnée Jean-Yves (2005), Un hôte de marque à l'Hof ter Musschen : le gastéropode *Vertigo angustior*, nouveau pour la région de Bruxelles-Capitale. Bulletin 76 - 4e trimestre 2005 Périodique trimestriel Bureau de dépôt BXL III
- Boesveld, A.W. Gmelig Meyling, R.H. de Bruyne, (2009). Inhaalslag Verspreidingsonderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2008. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana*
- Cucherat X. (2005). Etats des connaissances sur les especes de mollusques continentaux de la directive "Habitats-Fauna-Flore" dans la region Nord-Pas-de-Calais. Documents Malacologiques. Hors série n° 3 : 53-57.
- Cucherat X. en Demuynck S. (2005). Données préliminaires sur l'écologie et la répartition de *Vertigo moulinsiana* (DUPUY 1849) dans la région Nord-pas-de-Calais. Documents Malacologiques Hors série N°3 : 59-70.
- De Blust G. *et al.* (1985). Biologische waarderingskaart van België : algemene verklarende tekst. Ministerie van Volksgezondheid en Gezin- Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie, Brugge.
- de Wilde J.J. Marquet R. Van Goethem J.L. (1986). Voorlopige atlas van de landslakken van België. KBIN, Brussel, 285 pp.
- Decler, K. (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgische deel van de Noordzee. Habitattypen | Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.01, Brussel, 584p.
- Devriese H. (1990). De landmollusken van het Torfbroek te Berg
- Devriese H., Vercoutere B. & van Loen H. (2004). Landslakken. In: Provoost S. & Bont D. [red.] Levende duinen: een overzicht van de biodiversiteit aan de Vlaamse kust. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 22, Brussel: 344-366.
- Devriese R., Warmoes T. en Vercoutere B. (1997). Land- en zoetwatermollusken van de Benelux, met verspreidingskaarten van België. Derde herwerkte druk. JNM, Gent, 192pp.
- Heutz G. & Paelinckx D.(red.). 2005. Natura 2000 habitats: doelen en staat van instandhouding. Versie 1.0 (ontwerp). Onderzoeksverslag, Instituut voor Natuurbehoud en Afdeling Natuur, IN.O.2005.03, Brussel.
- Keulen S.M.A. (1998). De Zeggekorfslak, *Vertigo Moulinsiana* in Nederland. Corresp.-blad. Ned. Malac. Ver. Nr. 300 p. 2-9.
- Killeen I.J. & Moorkens E.A. (2003). Monitoring Desmoulin's Whorl Snail, *Vertigo moulinsiana*. Conserving Natura 2000 Rivers. Monitoring Series No. 6. English Nature, Peterborough.
- Killeen I.J. (2003). Ecology of Desmoulin's Whorl Snail. Conserving Natura 2000 Rivers. Ecology Series No. 6. English Nature, Peterborough.
- Kobialka H. & Colling M. (2006). Kriterien zur Bewertung des Erhaltungszustandes der Populationen der Bauchigen Windelschnecke *Vertigo moulinsiana*. In: Schnitter P., Eichen C., Ellwanger G., Neukirchen M., & Schröder E. 2006. Empfehlungen für die Erfassung und Bewertung von Arten als Basis für das Monitoring nach Artikel 11 und 17 der FFH-Richtlinie in Deutschland. Berichte des Landesamtes für Umweltschutz Sachsen-Anhalt, Halle (Saale).
- Lemmens T. (2004). De Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* in Limburg. Eindwerk KHK.

- Ministerium für Umwelt und Naturschutz, (2004). Lebensräume und Arten der FFH-Richtlinie in Nordrhein-Westfalen. 170 pp, Düsseldorf.
- Nijs G., Jacobs I. & Veraghtert W. 2011. Het opvullen van kennisknelpunten van PPS door gebieds- en soortgerichte inventarisaties. Rapport Natuurpunt Studie 2011/11, Natuurpunt Studie, Mechelen, België.
- Søgaard, B. Skov, F., Ejrnæs R. Nielsen K.E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe T., Madsen J., Baatrup-Pedersen A., Søndergaard M. Lauridsen T.L. Møller P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard B. (2003). Kriterier og gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmark's Miljøunderøgelser, Rapport nr. 457, København, 462 pp.
- Tattersfield P. and McInnes R.J. (2003). Hydrological requirements of *Vertigo moulinsiana* on three candidate Special Areas of Conservation in England. English Nature Research Reports n° 549. Peterborough 72 pp.
- Van Loen, H., Jordaens, K. & T. Backeljau (2006); Gedocumenteerde Rode lijst en naamlijst van de landslakken van Vlaanderen en Brussel. KBIN en UA. 247 pp.
- Vercoutere B. (2002). De Zeggekorfslak in België en Nederland. De levende natuur 103 (1): 16-21.
- Vercoutere B. (2008). Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*). In: Adriaens, D. et al. (2008). Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (35). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, pp. 123-126.
- Wells, S.M. & Chatfield, J.E. (1992). Threatened non-marine molluscs of Europe. – Nature & Environment 64. Concil of Europe, Strasbourg.

